

Макулдашылды
Биринчи Май райондук
өзгөчө кырдаалдар бөлүмүнүн башчысы
подполковник У.Чоконбаев

2023 ж.

И.Раззаков
Ректор

2023 ж.

Кафедрада (Бөлүмдөрдө) өрт коопсуздугун алдын алуу үчүн НУСКАМА

• Кафедра (Бөлүм) башчысы бөлүмдөгү өрт коопсуздугунун абалы үчүн толук жоопкерчилик тартат, өрт коопсуздугунун режиминин сакталышын камсыздайт, өрт коопсуздугуна жооптуу адамдарды дайындайт. Кафедра (Бөлүм) башчысы БАРДЫК өрт өчүрүүчү алгачкы каражаттар менен камсыз кылуу жана аларды дайыма даярдыкта кармап туруу үчүн ЖЕКЕ ЖООПКЕР.

Кафедранын (Бөлүмдүн) кызматкерлери төмөнкүлөргө милдеттүү:

- Өрт өчүрүүчү жабдуулардын (өрт өчүргүчтөр, ж.б.) бар жогун тактоо;
- Ар бир кабинет үчүн өрткө каршы эскертүү сигналын жана өрт болгон учурда эвакуация жолдорун көрсөтүү менен өрт болгон учурга «эвакуация пландарын» иштеп чыгып, көрүнүктүү жерге илип коюулсун;
- Окуу имараттарда жана анын айланасындагы аймактардын санитардык абалына көз салуу, ачык отко жана тамеки тартууга тыю салуу;
- Өрт коркунучтуу суюктуктарды (өрттөнүүчү суюктуктарды) кабинеттерде, лабораторияларда, жер төлөлөрдө, имараттардын жанында сактоого тыю салуу;
- Жумушка киргенде жана мезгил-мезгили менен, жок дегенде 3 айда бир жолу, жумуш ордунда нускама өткөрүлүүчү журналына жазууларды киргизүү менен кызматкерлер менен жумуш ордунда өрт коопсуздугу боюнча тренингдерди өткөрүлүп турулсун.

Өрт болгон учурда өрттү көргөн ар бир кызматкер же студент төмөнкүлөргө милдеттүү:

- 101 же 112 телефондору боюнча нөөмөт бөлүмүнө өрттүн келип чыгышы жөнүндө билдирсин;
- Өрт чыккандыгы жөнүндө окуу имаратынын вахтадагы кароолчусуна билдирилсин;
- Бул бөлмөдөгү адамдарга өзгөчө кырдаал жөнүндө эскертилсин;
- Алгачкы өрт өчүрүүчү каражаттарды колдонуу менен өрттү өчүрүүнү улантылсын.

Кароолчу өрт тууралуу сигнал алгандан кийин, 101, 112 телефондору боюнча өрт өчүрүүчүлөрдү чакырууга милдеттүү. Бул тууралуу күзөткө, институттун директоруна, комендантка жана АЧИ проректоруна билдириши керек. Авариялык башкаруу системасы, өрт сигнализациясын күйгүзүлсүн, адамдарды жана мүлктү эвакуациялоо үчүн бардык авариялык чыгууларды дароо ачылсын.

Ар бир студент жана кызматкер өрт болгон учурга эвакуациялоо планын билиши керек жана окуу имаратында өрт коопсуздугунун талаптарын шексиз сактоосу зарыл.

Китепканада өрт өчүргүчтөрдү сактап коюунун жана колдонуунун тартиби:

Өтмөктөрдөгү өрт өчүргүчтөр адамдардын коопсуз эвакуацияланышына тоскоол болбошу керек. Өрт өчүргүчтөрдү жайлардан чыгуучу жерлерге жакын жерде, полдон 1,5 метрден ашпаган бийиктикте гана коюу керек.

ОП-5 өрт өчүргүчтөрдү колдонуу эрежелери:

- Порошок ОП-5 өрт өчүргүч катуу, суюк жана газ түрүндөгү заттардын, 1000 В чейинки чыңалуудагы электр орнотмолорунун (А, В, С, Е классындагы өрттөрдү) өрттөнүшүн өчүрүүгө арналган;
- Өрттү 2 м алыстыктагы аралыктан өчүрүү керек;
- Чыңалуудагы электр жабдууларын өчүрүүдө өрт өчүргүчтүн раструб же корпусун 1000 В чыңалуудагы ток өткөрүүчүнүн ачык бөлүктөрүнө 1 метрден жакын алып барууга тыю салынат;
- Жарактуулук мөөнөтү – 1-15 с.

ОП-5 өрт өчүргүчтү иштетүү тартиби:

Эгерде объект күйүп баштаса, анда төмөнкүлөрдү аткаруу керек:

- пломбаны сындыруу менен төөнөгүчтү сууруп сал;
- түтүктү кармап алып рычагды бас;
- өрт өчүргүчтөн чыккан агымды жалындын четине багытта.

ОУ-5 маркасындагы өрт өчүргүчтү колдонуу эрежелери.

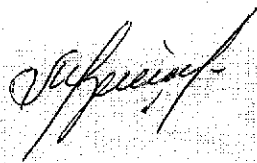
ОУ тибиндеги көмүр кычкыл газдуу өрт өчүргүчтөр электр зымдарынын, кабелдеринин, электр түзүлүштөрүнүн майда өрттөрүн өчүрүүгө арналган (чыңалууну өчүргөндө гана өчүрүүгө колдонулат):

- зыянга учураган өрт өчүргүчтөрдү колдонулбасын (корпус мырпыйган ж.б.);
- өрт өчүргүчтөрдү ыргытууга болбойт, аларды сактоого бекиткичтери бар атайын кутуларда гана уруксат берилет;
- өрт өчүргүчтөрдү жылытуучу приборлордун жанында сактоого тыюу салынат.

ОУ-5 өрт өчүргүчтү иштетүү тартиби:

- өрт өчүргүчтү туткасынан кармап, раструбду өрт болуп жаткан тарапка багытта;
- өрт өчүргүчтүн вентилин сааттын жебесине каршы айлантып ачуу керек;
- эксплуатация учурунда (раструб аркылуу карга окшогон көмүр кычкыл газынын чыгышы), колунду үшүтүп албас үчүн раструбга тийгизип кармоого тыюу салынат.

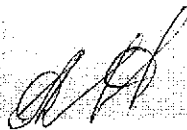
КТЭКЖКБ башчысы

З. Т. Мусакожаев

Макулдашылды:

Профсоюздук уюмдун төрайымы

А. А. Абылаева

Макулдашылды
КМТУнун Профсоюздук уюмунун
төрайымы _____ А. А. Абылаева
“ ” _____ 2023 ж.

БЕКИТЕМ
КМТУнун
М.К. Чыныбаев
2023 ж.

Педагогикалык кадрларды эмгекти коргоо боюнча НУСКАМА

1. Эмгекти коргоонун жалпы талаптары

1.1. Бул нускама педагогикалык персонал үчүн кызматтык милдеттерди аткаруусунда, кызматтык жайларда, жумуш орундарында жана университеттин аймактарында эмгекти коргоо талаптарын белгилейт.

1.2. Көрсөтмөлөр төмөнкү кызматтарга тиешелүү: профессор, доцент, ага окутуучу, окутуучу. Мугалимдин милдеттерин аткарууга адамдар эмгекти коргоо боюнча өткөрүлүүчү алгачкы нускаманы өтүп жана жумуш ордунда өткөрүлүүчү баштапкы киришүү нускаманы өткөндөн кийин уруксат берилет.

1.3. Педагогикалык иштерди аткарууда төмөндөгү зыяндуу жана коркунучтуу өндүрүштүк факторлордун таасири болушу мүмкүн:

- ПКнын иштөөсүндө электромагниттик, жумшак рентген, ультрафиолет жана инфракызыл нурлануунун деңгээлинин жогорулануусунан же алардын нейтралдуу коргоочу өткөргүчтөрүнүн схемасынын бузулуусунан;
- электр зымдарынын приборлордун электр шнурларынын, туташтыргыч кабелдердин изоляциясы, жана ПК изоляциялоочу корпустары, ПКнын перифериялык орундамалары, оргтехника каражаттары, кондиционерлер ж.б. жабдуулар бузулганда алардын электр чынжырындагы коркунучтуу бузулуулардан кыска туташуунун (кз) мүмкүн болушу;
- жумуш ордунда абанын температурасынын жогорулашы же төмөндөшү, абанын нымдуулугунун жогорулашы, иш зонасын жетишсиз жарыктандыруулусу;
- физикалык, нерв-психикалык жана эмоционалдык ашыкча жүктөөлөр, көрүү анализаторлорунун ашыкча жүктөлүшү;
- бийиктиктен (шкафтардан, текчелерден) кулаган буюмдар, полго түшүп калган кагаз калдыктарын басып алууда же жуулгандан кийин кургап сүртүлбөгөн полго жылмышууда, алардын натыйжасында полго жыгылганда жакын турган эмеректерден жаракаттануу мүмкүн экендигин жокко чыгарууга болбойт;
- өрттүн чыгуусунан күйүү продуктулары бөлүп чыгарган заттардан уулануунун пайда болушу;
- башка жагымсыз факторлор.

1.4. Ар бир административдик жана башкаруучу кызматкер төмөнкүлөргө милдеттүү:

1.4.1. Эмгек келишиминде жана кызматтык нускамада каралган өзүнүн квалификациясына ылайык келген иштин түрлөрүн гана аткар;

1.4.2. Зарылчылыкка жараша, жумушта бар болгон компьютерди жана оргтехниканы, ошондой эле жумушта колдонулган башка инструменттер менен аппараттарды (факс машиналары, ксерокс ж.б.у.с.) иштетүү боюнча нускамаларды түшүнө билгенден кийин колдон.

1.4.3. Кызматтык жана өндүрүштүк нускамалардын талаптарын, эмгекти коргоо жана өрт коопсуздугунун чаралары боюнча нускамаларды, ички эмгек тартибин дайыма сактап аткар.

1.4.4. Жумушта иш ордунда өз максаты боюнча гана жана иштөөгө жарактуу бузулуп сынбаган эмеректерди, жабдууларды, оргтехниканы жана башка пайдалануучу жабдууларды гана колдон.

1.4.5. Биринчи жардам көрсөтө бил.

1.4.6. Алгачкы өрт өчүрүүчү жабдууларды кантип колдонууну бил.

1.4.8. Жеке гигиена эрежелерин сакта.

1.4.9. Сиздин ден соолугуңуздун начарлашы жөнүндө түздөн-түз жетекчиңизге кабарлаңыз.

1.5. Жумуш убактысы, жумушта белгиленген тыныгуулар, эс алуу жана тамактануу үчүн тыныгуу убакыттары университеттин колдонуудагы эмгекти коргоо нускамасында жана ички эмгек тартибинин эрежелери менен аныкталат.

1.6. Мугалимдин коргоо каражаттары:

- зымдарды жана кабелдерди, жабдуулардын ток өткөрүүчү бөлүктөрүн жана чыңалуу астында пайда болушу мүмкүн болгон жабдуулардын бөлүктөрүн изоляциялык коргоо;
- компьютердин экранына орнотулган коргоочу экран чыпкасы.

Компьютерде иштөө үчүн атайын спектралдык көз айнек колдонуу сунушталат.

1.7. Кырсыктар, өндүрүштүк жаракаттар, ошондой эле эмгекти коргоо талаптарынын бузулушунун ар бир учуру алардын себептерин аныктоо келечекте аларды болтурбоо боюнча чараларды көрүү үчүн талданууга же изилденүүгө тийиш.

1.8. Эгерде профессордук персонал (окутуучу) эмгекти коргоо, өрт коопсуздугунун талаптары жана өндүрүштүк санитария боюнча милдеттерин аткарабагандыктан ал кырсыкка, бузулууга же өрткө алып келиши мүмкүн же алып келген болсо жана университетке же жеке адамдарга зыян келтирилсе, өзүнүн кызматтык нускамаларына ылайык дисциплинардык жана материалдык жоопкерчилик тартат.

2. Жумушка киришер алдында эмгекти коргоо талаптары.

2.1. Жумуш ордунда учурдагы ишти аткарууга талап кылынбаган бөтөн нерселерди (коробкалар, баштыктар, папкалар, китептер ж.б.) алып салыңыз.

2.2. Тышкы текшерүүдө оргтехниканын электр зымдары жана корпустарында механикалык бузулуулар жок экендигин карап, жана ошону менен бирге башка электр зымдарында, кабельдер, электр розеткалары, электр өчүргүчтөр, лампалар, кондиционерлер жана башка жабдууларда да механикалык бузулуулар жок экендигин текшерипиз.

2.3. Жумуш ордунда жабдууларды текшер, эмеректин (столдун, отургучтун) сынбаганын жана ыңгайлуу жайгашкандыгын, жумушка зарыл болгон материалдар жумуш ордунда ыңгайлуу жайгаштырылгандыгын, жумуш орундарына өтмөктөр ачык бош экендигин текшергиле.

2.4. Компьютерлердин, перифериялык түзүлүштөрдүн, оргтехниканын, эмеректердин, приборлордун, электр зымдарынын жана башка электр кабелдер, электр розеткалары, электр өчүргүчтөр, лампалар, кондиционерлер, жана башка жабдуулардын бузулуулары аныкталганда, жабдууларды күйгүзбөнүз, жумушка кирбениз, техникалык персоналды чакырыңыз жана бул тууралуу түздөн-түз жетекчиге билдириңиз.

2.5. Жумуш орду жетиштүү жарыктандырылбаганын текшерипиз, эгерде аудиторияда же кеңседе жарык жетишсиз болсо кошумча лампаларды күйгүзүп же жергиликтүү жарыктандырууну уюштуруу керек, бул жумушту аткарып жатканда жарык булагы жумушчунун өзүнүн да, анын айлана чөйрөсүндөгүлөрдүн да көзүн сокур кылбашы үчүн.

3. Иш учурунда эмгекти коргоо талаптары.

3.1.1. Жумуш ордун таза жана тыкан кармаңыз, аны окуу китептери жана таратып берүүчү материалдар менен баш аламан болуусуна жол берилбесин.

3.1.2. Жумушчу өтүүчү өтмөктөрдү ачык кармаңыз, жабдыктарды жылуулук өткөрүүнү азайтуучу буюмдар, оргтехника жана башка жабдыктар менен толтурулбасын.

3.1.3. Оргтехниканын жана башка техникалык жабдуулардын ишке жарамдуулугун көзөмөлдөө карма, аларды эксплуатациялоо эрежелерин жана иштин тиешелүү түрлөрү боюнча эмгекти коргоо нускамаларын сакта.

3.1.4. Эгерде сиз жумуш ордунда узак убакытка болбосоңуз, күнү-түнү иштөө үчүн арналган жабдууларды (факс аппараттары, тармак серверлери ж.б.) кошпогондо, оргтехниканы жана башка жабдууларды электр кубатынан ажыратылысн.

3.1.5. Кылдат бол, алаксыба жана башкаларды алаксытпа.

3.1.6. Эгерде басып чыгаруучу жабдууларда (принтер) кагаз барак (лента) тыгылып калса, баракты (лентаны) алып салуудан мурун процессти токтотуп, аппаратты кубаттан ажыратыңыз, техникалык персоналга телефон чалып кайрыл же бул тууралуу түздөн-түз жетекчиге билдирилсин.

- 3.1.7. Оргтехниканы жана башка жабдууларды розеткадан туташтыргычтан кармап гана ажыратылсын.
- 3.1.8. Жабдуулардын электр шнурларын, зымдарын жана кабелдерин тартып чоюга, бурмалоого, ийилүүсүнө жана кысылышына жол бербей, аларга кандайдыр бир нерселерди илип коюуга жана ысытылган беттер менен тийишүүгө жол берилбесин.
- 3.1.9. Эгерде жумушта дене тарбия тыныгуусу белгиленсе, тыныгуу учурунда көз, моюн, кол, тулку дене жана буттар үчүн сунушталган көнүгүүлөрү жана электр чыңалуудагы башка жабдуулардын беттерине ным кирүүгө жол бербей (электр шнурунун сайгычы электр розеткасына сайылып турганда).

3.2. Жумуш учурунда жол берилбейт:

- оргтехниканын жана башка жабдуулардын кыймылдуу бөлүктөрүнө тийүүгө;
- оргтехниканын алынып салынган жана бузулган капкактары менен иштөөгө;
- жумуш ордун жетишсиз жарыктандырууда иштөөгө;
- оргтехниканын жана башка жабдуулардын элементтерине нымдуу кол менен тийүүгө;
- интерфейстик кабелдерди алмаштырууга, оргтехниканын жана башка жабдуулардын корпустарын ачууга, ошондой эле аларды өз алдынча ондоого;
- өндүрүштүк милдеттерди аткарууга байланышпаган үйдө жасалган электр приборлорун жана электр приборлорун колдонууга.

4. Өзгөчө кырдаалдарда эмгекти коргоо талаптары.

4.1. Өзгөчө кырдаал болгон учурда университеттин окутуучусу төмөнкүлөргө милдеттүү:

- 4.1.1. Ишти токтоосуз токтотуп, оргтехниканы жана башка электр жабдууларын электр кубатынан ажыратып, авариялык абалдын келип чыгышы жана анын мүнөзү жөнүндө түздөн-түз жетекчиге, ал жок болгон учурда институттун администрациясына билдирүүгө, зарыл болгон учурда кооптуу аймактан чыгып кетүүгө.
- 4.1.2. Эгерде бул окуяда кызматкерлердин ден соолугуна жана өмүрүнө коркунуч келтирбесе, жетекчинин жетекчилиги астында, түзүлгөн өзгөчө кырдаалды жоюуга катышат.
- 4.1.3. Оргтехниканы жана башка жабдууларды эксплуатациялоодо бузулуулар болгондо, ошондой эле электр тармактары бузулганда (күйгөндүн жыты, оргтехниканы жана башка жабдууларды иштетүүдө бөтөндөбүш, же алардын корпустарына тийгенде электр тогунун сезилиши, жаркылдаган жарыктар ж.у.с.) оргтехниканы жана башка жабдууларды электр кубатынан ажыратып, техникалык персоналды чакыр жана бул тууралуу түздөн-түз жетекчиге билдирилсин.
- 4.1.4. Эгерде эмеректер жана шаймандар жараксыз деп табылса, аларды колдонууну токтотуп, техникалык персоналды чакыр жана бул тууралуу түздөн-түз жетекчиге (бөлүм башчы) кабарлансын.
- 4.1.5. Электр энергиясы убактылуу өчүрүлгөн учурда оргтехниканы жана башка электр жабдууларын электр кубатынан ажыратылсын.
- 4.1.6. Оргтехниканын жана жабдуулардын жана жумуш ордундагы жабдуулардын зыяндары жана бузулушу толук жоюлмайынча же авариялык абал жоюлмайынча жумушка киришпесин.
- 4.1.7. Өрт чыккан учурда ишти токтот, өрткө каршы кызматты чакыр, оргтехниканы жана башка жабдууларды электр кубатынан ажыратып, жакын жердеги адамдарга өрт жөнүндө кабарла, адамдарды кооптуу аймактан эвакуациялоо боюнча чараларды көрүп жана өрттү эгерде өрттү өчүрүү мүмкүн болбосо өрт коопсуздугунун нускамаларына жана өрт болгон убакта эвакуация пландарына ылайык иш алып баруу менен кооптуу аймактан чыгарылсын.
- 4.1.8. Жеке коргонуу каражаттарын милдеттүү түрдө колдонуу менен порошок же көмүр кычкыл газы бар өрт өчүргүчтөрдү колдонуп менен өрттү өчүр.
- 4.1.9. Өндүрүштө кырсык болгон учурда башка кызматкерлер менен жабырлануучуга биринчи жардам көрсөтүп, аны медициналык пунктка же медициналык мекемеге жеткирүүгө жардам берип, зарыл болгон учурда окуя болгон жерге медициналык кызматкерлерди чакырылсын.
- 4.1.10. Өзүндүн түздөн-түз жетекчине (кафедра башчысы, бөлүм башчы) бирөөнүн башына түшкөн же анын күнөөсү менен болгон кырсык жөнүндө, ошондой эле өзүндүн башка кызматкерлердин же башка сырттан келген уюмдун кызматкери катышкан кырсык жөнүндө күйбөлгөн учурда дароо кабарлансын.
- 4.1.11. Эгерде бул адамдардын өмүрүнө жана ден соолугуна коркунуч келтирбесе, окуя болгон жердеги кырдаалды сактоо боюнча чаралар көрүлсүн.

4.1.12. Кырсыкты иликтөөдө кызматкер окуянын ага белгилүү болгон бардык жагдайларын билдирүүгө милдеттүү.

4.1.13. Террордук актылар пайда болгондо же жасоо коркунучу пайда болгон учурларда, университеттин өзгөчө кырдаалдарда коопсуздук эрежелерине ылайык аракеттенилсин.

4.1.14. Кызматтык жайда эмгекти коргоо талаптарын өз алдынча жоюуга мүмкүн болбогон бузуулар аныкталса, ошондой эле кызматкердин же башка кызматкерлердин өмүрүнө же ден соолугуна коркунуч жаралса, бул тууралуу түздөн-түз жетекчиге кабарлап, ишти токтотуп, кооптуу аймактан чыгарылсын.

5. Иш аяктагандан кийин эмгекти коргоо талабы

Иштин аягында мугалим төмөнкүлөргө милдеттүү:

5.1. Күнү-түнү иштөөгө арналган жабдууларды (факс аппараттары, тармак серверлери ж.б.) кошпогондо, оргтехниканы жана башка жабдууларды электр кубатынан ажыратылсын.

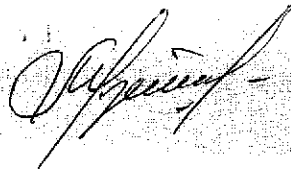
5.2. Жумуш ордун тазалап, анын өрт коопсуздугуна өзгөчө көңүл бурулсун.

5.3. Ачылган терезени жабылсын.

5.4. Жарыктар өчүрүлсүн.

5.5. Иш учурунда табылган кемчиликтер тууралуу кафедра башчысына же имаратынын комендантына билдирилсин.

КТЭКЖКБ башчысы

З.Т. Мусакожаев